

Acupunctuur: een overzicht

door E.J Kiemeneij, dierenarts-acupuncturist

Veterinaire acupunctuur heeft een lange geschiedenis en is nauw verbonden met humane acupunctuur. Volgens de oudste gegevens gaat de geschiedenis van de acupunctuur terug tot de pré-historie. Het wordt algemeen aangenomen dat de oorsprong van deze behandelmethode in China ligt, maar er zijn ook aanwijzingen dat de meest elementaire beoefening van acupunctuur in noord India of Tibet begonnen is en daarvandaan over China is verspreid. In ieder geval hebben de Chinezen er een systeem in aangebracht: zij beschreven de meridianen en acupunctuurpunten en legden de regels voor een behandeling in de loop van de eeuwen vast. De eerste behandelingen bij mensen gebeurde met simpele stenen naalden, die werden gebruikt om te prikken, ader laten en eenvoudige chirurgische ingrepen, zoals het openen van abscessen, uit te voeren. Geleidelijk aan zijn deze in de loop der tijden vervangen door metalen naalden.

Het verhaal gaat dat acupunctuur bij dieren werd ontdekt doordat kreupele paarden die in oorlogen werden gebruikt genazen nadat ze in de strijd door pijlen op bepaalde plaatsen werden geraakt. Hoe het ook zij, het is bewezen dat tijdens de Chang en de Chow dynastie veterinaire acupunctuur werd bedreven, dus zo'n 2000-3000 jaar voor Christus.

De oorspronkelijke acupunctuur zoals die in China door de eeuwen heen is ontwikkeld, vormt een onderdeel van de zogenaamde "Traditional Chinese Medicine" afgekort TCM. De TCM bevat vele behandelmethodes zoals massages, ademhalingsoefeningen, voeding, kruidengeneeskunde en acupunctuur.

In het kort wilde ik twee van de belangrijkste basisprincipes beschrijven waar de TCM en daarmee de klassieke acupunctuur op gestoeld is.

1. Het Yin-Yang principe

De kern van de TCM wordt gevormd door de gedachte dat alles in harmonie of evenwicht verkeert, niet alleen in het lichaam maar ook tussen het lichaam en de omgevingsfactoren zoals bijvoorbeeld voeding, huisvesting, temperatuur, seizoenen e.d. en tussen die omgevingsfactoren zelf. Bij verstoring van het evenwicht zal uiteindelijk een ziekte ontstaan. In de natuur is alles aan verandering onderhevig: dag wordt nacht, zomer wordt winter, rijkdom staat tegenover armoede etc. Al deze factoren die elkaar veranderen en beïnvloeden worden uitgelegd door het Yin-Yang principe en worden verdeeld door de Monade: twee tegengestelde en elkaar

aanvullende krachten. Het Yang staat hierbij voor het actieve en lichte, het Yin voor het passieve en donkere. Deze bipolariteit, het tweevoudige principe is de basis van de acupunctuur. Yin en Yang zijn elkaars tegenpolen, maar zij vullen elkaar ook aan. Niets is totaal Yin of totaal Yan. Alles in de natuur of zo u wilt de kosmos is volgens dit principe in te delen, ook ziektes of ziektebeelden. Om een voorbeeld te geven: chronische ziekten zoals arthrose zijn een deficiëntietoestand en zijn Yin, een acute ontsteking met roodheid en zwelling is Yang. Uiteraard zijn ook combinaties mogelijk.

2. De vijf elementenleer

De Chinezen ontwikkelden deze zogenaamde 5 elementen of 5 faseleer als hulpmiddel om vast te stellen waar zich in het lichaam een fundamentele onbalans bevindt als er eenmaal signalen van een onbalans zichtbaar cq. herkenbaar zijn. Met deze leer zijn de basisprincipes van de klassieke acupunctuur af te leiden en de plaats van de acupunctuurpunten op de meridianen te begrijpen. De vijf elementen zijn symbolen voor levensprocessen zoals die in de natuur en het lichaam verlopen en worden voorgesteld door hout, vuur, aarde, metaal en water.

Deze zijn weer gerelateerd aan een 5 organensysteem te weten lever, hart, milt, long en nier, waarbij men goed voor ogen moet houden dat deze organen/orgaansystemen niet identiek zijn aan de zo genoemde anatomische Westerse organen. Het voert te ver om hier dieper op in te gaan, maar om een voorbeeld te geven: de Chinese lever waarbij het element hout hoort, beïnvloedt onder andere de ogen, de nagels en de spieren. Een slechte leverfunctie (Chinees) zal op den duur dan ook een matig gezichtsvermogen en slechte nagels geven.

Hoe werkt nu acupunctuur?

Volgens de TMC stroomt door het lichaam energie. Deze levensenergie, Qi genaamd, stroomt volgens een vast patroon door de meridianen. Via de plusminus 350 acupunctuur-punten die aan de oppervlakte van het lichaam liggen, kan toegang tot deze meridianen verkregen worden. Er zijn 12 hoofdmeridianen die dubbel zijn aangelegd (voor elke lichaamshelft) die weer onderverdeeld kunnen worden in 6 Yin en 6 Yang meridianen, en 2 wondermeridianen. De energiestroom door een meridiaan loopt in een bepaalde richting en door koppeling van bepaalde meridianen ontstaat een energiekringloop. Deze vormt een gesloten systeem waarbij de energie in een bepaalde volgorde aan elkaar doorgegeven wordt. Iedere Yin meridiaan heeft een Yang partner zodat er 6 gekoppelde paren zijn, die verbonden zijn met een orgaansysteem uit de vijf elementenleer. Het element vuur, waarbij het hart hoort, neemt een bijzondere plaats in omdat hier 2 gekoppelde paren bij horen. Bij een verstoring van de balans van de energiestroom in een bepaald gebied zijn vaak op de huid drukpijnlijke plaatsen te vinden die door het aanprikken met een acupunctuurnaald kunnen verdwijnen. Een verkeerd functioneren van een orgaan kan dus in een bepaald huidgebied (lees acupunctuurpunt) een reactie geven, waarbij omgekeerd via stimulatie het van dit huidgebied het orgaan (ook) weer te beïnvloeden is. Stimulatie van de juiste (combinatie van) acupunctuurpunten kan de energiestroom weer in balans brengen en zo het lichaam helpen ziektes te overwinnen. Stimulatie kan gebeuren door gebruik te maken van naalden, maar ook door middel van warmte, massage, injecties, laag frequente stroom of laserstralen.

De Westerse wetenschap heeft door middel van vele onderzoeken aangetoond dat het stimuleren van acupunctuurpunten een groot aantal fysiologische reacties in het lichaam oproept zoals stimulatie van alle zenuwbanden, verhoging van de bloedcirculatie zowel algemeen als in bepaalde organen, het opheffen van krampen in bv. spieren en maagdarmkanaal en het vrijkomen van allerlei hormonen zoals cortisol en endorfinen (de lichaamseigen pijnstillers).

Er zijn echter nog vele effecten van acupunctuur die heden ten dage nog niet te verklaren zijn volgens het Westerse denkpatroon. Dit mag geen reden zijn om te beweren dat deze behandelmethode geen waardevolle bijdrage kan leveren in het genezen van zieken en ziektes. Aspirine bijvoorbeeld werd ook al jaren gebruikt voordat de werking ervan volledig begrepen werd en was daarom ook niet minder effectief.

Tegenwoordig zijn verschillende vormen van acupunctuur mogelijk. Deze worden vaak gecombineerd en overlappen elkaar ook omdat de scheidingen niet zeer strikt aan te brengen zijn. Ten eerste is dat natuurlijk de klassieke acupunctuur die uitgaat van het Yin-Yang principe en de vijf elementen leer zoals voorgaand beschreven. Daarnaast is er een onderscheid te maken in segmentale acupunctuur die meer uitgaat van de wetenschappelijke neurofysiologische verklaring; electro-acupunctuur waarbij behalve naalden ook laag frequente stroom wordt gebruikt; ooracupunctuur waarbij het hele lichaam in principe via het oor behandeld wordt; en Triggerpoint acupunctuur.

Op dit laatste punt wilde ik wat dieper ingaan omdat dit, hoewel relatief onbekend, een actueel onderwerp vormt. Een van de belangrijkste indicaties voor acupunctuur wat betreft pijnstilling, is de verlichting van pijn veroorzaakt door triggerpoints. Dit wordt M.P.S. genoemd: myofasciale pijnsyndroom. M.P.S. is een aandoening waarbij spierpijn gelocaliseerd is in 1 bepaalde regio van het lichaam en waarbij geen andere fysiologische afwijkingen te vinden zijn, niet te verwarren met fibromyalgie waarbij meer gegeneraliseerd spierpijn optreedt. Alle andere benamingen zoals spierreuma, myalgie, fibrositis e.d. zijn in feite achterhaald en onder te brengen onder M.P.S. en fibromyalgie.

Triggerpoints zijn scherp begrensde bijzonder drukpijnlijke punten in spieren doordat de spiervezels plaatselijk verkrampt zijn. De pijn die door deze punten veroorzaakt wordt, wordt meestal niet op die plek gevoeld maar straalt uit naar een bepaald gebied op enige afstand daarvan, de zgn. referred pain of uitstralingspijn. Het blijkt dat deze TP's altijd op een vaste plek in bepaalde spieren voorkomen en meestal over eenkomen met een bepaald acupunctuurpunt. Ieder mens en dier heeft wat genoemd wordt latente triggerpunten, dat zijn TP's die wel drukpijnlijk zijn maar nog geen uitstralingspijn geven. Iedereen kent wel de "spierknopen" die ongeveer halverwege nek en schouder liggen en die erg gevoelig zijn wanneer daar op gedrukt

wordt. Een actief TP geeft bij druk ook een uitstralingspijn die altijd volgens een vast patroon naar een verderop gelegen lichaamsdeel verloopt. TP's ontstaan door trauma en overbelasting en kunnen zichzelf in stand houden nadat de oorspronkelijke oorzaak al lang verdwenen is en zijn zo vaak de reden van onbegrepen spierpijnen en kreupelheden. Deze TP's zijn relatief eenvoudig te behandelen door middel van acupunctuur gevolgd door rekoefeningen, het zogenaamde "stretching".

Tot slot, wanneer is acupunctuur nu zinvol en hoe lang/vaak moet er behandeld worden?

De belangrijkste indicaties vormen functionele storingen van lichaamsonderdelen waarbij ontsteking, pijn of verlamming aanwezig zijn zoals spier-, gewrichts- en botaandoeningen, hernia's, chronische huid- en maagdarm-problemen e.d. Hoe vaak en hoe lang behandeld moet worden is uiteraard afhankelijk van een aantal factoren zoals aard en ernst van de aandoening en duur van de klacht. Gemiddeld duurt een behandeling 20-30 minuten gedurende 1 à 2 maal per week. Na maximaal 6 behandelingen moet een gunstig effect merkbaar zijn. Het kan zijn dat de behandeling daarna nog een poos moet worden voortgezet, maar dan meestal met een langere tussenpozen.

Vrijwel alle dieren ondergaan een acupunctuurbehandeling zonder problemen, de meesten ontspannen zelfs zichtbaar. Het is een heel veilige behandelmethodede als het toegepast wordt door een daarvoor opgeleide (dieren)arts, en er bestaan geen blijvende bijwerkingen. Soms kan een tijdelijke verergering optreden maar dat wordt altijd gevolgd door een verbetering. Gelukkig begint de laatste jaren deze behandelmethodede ook onder eigenaren van gezelschapsdieren steeds meer bekendheid te krijgen, hoewel nog niet alle regulier-werkende dierenartsen op de hoogte zijn van de mogelijkheden die de acupunctuur te bieden heeft of deze willen erkennen.

Net als in de humane geneeskunde verdient acupunctuur bij dieren de erkenning te krijgen waar ze recht op heeft : die van een zeer waardevolle aanvullende geneeswijze.

Bronvermelding:

- Ancient Art to Modern Medicine - A. Schoen
- Acupunctuur - C. van der Molen
- Medical Acupuncture - A Western Scientific Approach - J. Filshie / A.White